

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

CURRENT ISSUES OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR VIOLATION OF TRAFFIC RULES

Чередніченко Д.С., студент II курсу

*Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

У статті встановлено, що порушення правил дорожнього руху та експлуатація транспортних засобів досить часто супроводжуються заподіянням шкоди. Виявлено, що за тяжкістю наслідків та тенденцією до щорічного збільшення їхньої кількості, дорожньо-транспортні пригоди займають лідируючу позицію. Одним із способів забезпечення належного рівня безпеки у дорожньому русі є вплив адміністративної відповідальності на учасників руху, спрямований на запобігання та профілактику дорожньо-транспортних пригод за рахунок формування установки на правомірну поведінку учасників дорожнього руху. Вказана стаття присвячена проблемам адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху. Досліджено проблеми, що виникають при застосуванні окремих видів адміністративних стягнень до порушників Правил дорожнього руху. Наголошено, що просте збільшення штрафних санкцій за порушення Правил дорожнього руху не є вирішенням проблеми, оскільки для низки постійних порушників це не виконує ні превентивної функції, ні карної. Запропоновано використовувати диференційований підхід, суть якого полягає у тому, що розмір штрафу безпосередньо залежить від офіційного доходу порушника. Важливою складовою є необхідність встановлення майнового становища правопорушника. Встановлення фактичного майнового та матеріального становища особи, яка притягується до відповідальності, значною мірою підвищує ефективність адміністративного штрафу, насамперед, щодо матеріально забезпечених порушників, для яких не важко сплачувати штрафи, розраховані на середній дохід водія.

Автором в даній статті розглядаються проблеми правового регулювання в галузі адміністративного права, що призводять до високої латентності адміністративних правопорушень у галузі безпеки дорожнього руху.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, адміністративне стягнення, адміністративна відповідальність, штраф, правила дорожнього руху.

Road transport plays an important role in the professional, social and personal life of everyone in our country and around the world. Violations of traffic rules and operation of vehicles are relatively often accompanied by death or damage to health. It should also be borne in mind that in terms of the severity of the consequences and the tendency to increase their number annually, road accidents occupy a leading position.

One of the ways to ensure the proper level of road safety is the impact of administrative liability on road users, aimed at preventing and preventing traffic accidents by forming an attitude to the lawful behavior of people on the road. This is due to the fact that the driver or pedestrian, aware of the consequences of violations of traffic rules in the form of administrative liability for them personally (theoretically), will seek to prevent violations and behave lawfully, which should lead to increased liability of road users.

This article is devoted to the problems of administrative liability for violating traffic rules. The author analyzed and investigated the problems that arise when applying certain types of administrative penalties to violators of traffic rules.

Ensuring road safety in Ukraine remains a pressing issue, despite a number of reforms and innovations in this area. Simply increasing the penalties for violating traffic rules is not the solution, because for a number of permanent violators it serves neither a preventive nor a punitive function. In foreign practice, a differentiated approach has been used for a long time, the essence of which is that the amount of the fine directly depends on the official income of the offender. Thus, this article argues in favor of such an approach and substantiates its demand in Ukrainian practice as one of the aspects of a comprehensive solution to the problem of road safety.

The author of this article considers the problems of legal regulation in the field of administrative law, which lead to high latency of administrative offenses in the field of road safety.

Key words: road safety, administrative penalty, administrative liability, fine, traffic rules.

Перш за все варто зазначити, що забезпечення правопорядку – одна з основних функцій держави. У свою чергу, безпека дорожнього руху є важливим елементом правопорядку. Еволюція української державності, її стрімкий розвиток та формування нового суспільного устрою та способу життя вимагають змін та перегляду положень щодо основних правових явищ.

Питання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху досліджувалися у роботах М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, М. Г. Вербенського, А. В. Гаркуши, Т. О. Гуржія, С. М. Гусарова, В. О. Заросило, А.Т. Комзюка, М. В. Корнієнко, В.Й. Развадовського, Ю. С. Салманова, М. М. Стоцької та ін.

Слід наголосити, що показники аварійності у XXI ст. досягли максимальних значень за всю історію існування дорожнього руху, і, як наслідок, підвищення ефективності всього механізму забезпечення безпеки та запобігання адміністративним правопорушенням стало пріоритетним завданням держави [1]. Це, в свою чергу, вимагає додаткового переосмислення вказаних проблем з наукової точки зору.

Інститут адміністративної відповідальності є основою системи правового регулювання безпеки дорожнього руху. Адміністративна відповідальність реалізується за рахунок

застосування адміністративних стягнень до порушників правил дорожнього руху. Цей елемент є вирішальним у практиці запобігання адміністративним правопорушенням у галузі дорожнього руху, що реалізуються правозастосовною діяльністю працівників Національної поліції України.

Термін «адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері дорожнього руху» було сформовано на підставі наукових підходів в адміністративно-правовій доктрині до поняття «адміністративна відповідальність». Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері дорожнього руху слід сприймати як вид державного примусу, який реалізується у певній процесуальній формі, закріпленій у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Дане поняття відображає певний стан особи, яка потрапила під несприятливі наслідки особистого, морального чи майнового характеру внаслідок застосування санкцій з боку держави після скоєного ним адміністративного правопорушення [2, с. 118].

Актуальною проблемою притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху є розмір встановлених штрафів за скоєння таких правопорушень. Відомо, що саме завдяки встановленню

в якості одного з видів адміністративних стягнень штрафу, адміністративна відповідальність набуває яскраво вираженої спрямованості на заподіяння майнової шкоди правопорушнику, і навіть дозволяє частково компенсувати шкоду, завдану державі адміністративними правопорушеннями [3, с. 14].

Водночас, законодавцем при встановленні розміру санкцій за скоєння низки адміністративних правопорушень, на наш погляд, не було прийнято до уваги економічну доцільність, якою часто й керуються правопорушники при виборі варіанта своєї поведінки.

Наведемо приклад. Пункт 2.3 ПДР зобов'язує автомобіліста використовувати ремінь безпеки та забороняє починати рух до того моменту, як усі пасажери пристебнуть ремінь безпеки. Автомобіліст бере на себе обов'язок самому використовувати ремінь безпеки та стежити за пасажирами у своєму авто. З 13 березня 2021 року, відповідно до положень КУпАП [4], штраф за непристебнутий ремінь безпеки в Україні зріс до 510 гривень (близько 15 євро). Однак, він все одно залишається одним із найнижчих у Європі. Для порівняння, у Німеччині, такий штраф становить 30 євро, у Греції – 350, а у Великій Британії – 580 євро [9].

При визначенні розміру штрафу, що накладається за правопорушення у сфері дорожнього руху слід керуватися вимогами закону про індивідуалізацію покарання. Важливою складовою є необхідність встановлення майнового становища правопорушника. Встановлення фактичного майнового та матеріального становища особи, яка притягується до відповідальності, значною мірою підвищує ефективність штрафу, насамперед, щодо матеріально забезпечених порушників, для яких не важко сплачувати штрафи, розраховані на середній дохід водія. Водночас, для громадян, які перебувають у складному фінансовому становищі, оплата штрафу часто може бути непосильною, що автоматично заносить їх до категорії боржників, до яких застосовується низка додаткових санкцій.

У багатьох європейських країнах на законодавчому рівні встановлено особливий порядок накладення штрафу за порушення правил дорожнього руху, що передбачає нарахування штрафної суми грошей, залежно від задекларованих доходів фізичної особи. Так, Юссі Саланойя, один із найбагатших людей Фінляндії, був оштрафований дорожньою поліцією на 170 тис. євро за перевищення встановленої швидкості руху на 40 км/год у м. Гельсінкі, а мільярдера Ансі Ванійоки, члена адміністративної ради мобільної телекомпанії Nokia, було оштрафовано на 116 тис. євро за перевищення швидкості на мотоциклі, тоді як звичайний водій за аналогічне правопорушення у грошовому еквіваленті сплачує значно менше. У Фінляндії, як і Швейцарії, з метою збільшення стримуючих можливостей штрафів їх розміри визначаються величиною доходів порушника закону [10].

На користь такого підходу говорить те, що в державах Європи (Великобританія, Нідерланди, Швеція, Фінляндія та ін.), де сума штрафу залежить від достатку водія,

смертність на дорогах у розрахунку на 100 тис. жителів набагато менша, ніж в Україні, – в середньому приблизно шість осіб [5, с. 28-29].

Досвід промислово розвинених країн, ефективність заходів, покликаних змінити модель поведінки учасників дорожнього руху, значною мірою залежить від того, наскільки суворо влада вимагає їхнього дотримання. Аналіз літератури та спеціальних джерел говорить про те, що там, де жорсткіше Правила дорожнього руху та серйозніше покарання за їх порушення, показники аварійності та травматизму нижчі [6, с. 78].

Вивчення досвіду інших країн показує, що боротьба із систематичними порушеннями правил дорожнього руху йде у двох напрямках. По-перше, встановлення значних штрафних санкцій. Цей шлях реалізувався і в Україні. В рамках другого напрямку діє механізм так званої бальної системи обліку порушень, яка застосовується поряд із «традиційною» системою покарань. Її суть у тому, що, роблячи певні порушення, водій або набирає бали, або їх втрачає. При наборі певної суми балів або опустившись до нуля, водій отримує стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом [7].

Тепер було б доцільно розглянути особливості застосування штрафів як виду адміністративного стягнення за порушення Правил дорожнього руху. В справі від 29.04.2020 р. № 161/5372/17 водія було притягнуто до відповідальності за непристебнутий пасок безпеки та накладено штраф у розмірі 51 грн. Водій не погодився з рішенням та подав позов про визнання такого рішення протиправним та його скасування на основі того, що не вчиняв такого діяння. Суд першої інстанції визнав такі доводи необґрунтованими та у своєму рішенні вказав, що показаннями допитаного в судовому засіданні працівника поліції, який і складав протокол, підтверджується факт того, що позивач керував транспортним засобом та не був пристебнутий ременем безпеки. В свою чергу, апеляційний суд за скаргою водія визнав таке рішення незаконним та необґрунтованим оскільки крім постанови по справі про адміністративне правопорушення інших доказів, пояснень, свідчень або інших відомостей до постанови, необхідних для вирішення справи про порушення ПДР працівником поліції зібрано не було, а сама постанова таких доказів не містить. Верховний Суд з даного приводу зазначив, що цінність свідка полягає в його безпосередньому об'єктивному сприйнятті обставин справи за допомогою органів чуттів і відсутності юридичної зацікавленості у вирішенні справи. Суд також вказав, що на підставі показань свідків не можуть встановлюватися факти, які з огляду на закон або звичай встановлюються в документах [8].

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно зазначити, що при встановленні розміру штрафу як адміністративного стягнення за скоєння адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього законодавцю слід враховувати не тільки ступінь суспільної шкоди вчиненого діяння, а й враховувати економічну складову, що істотно впливає в даний час на поведінку учасників дорожнього руху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистика ДТП : в Україні найвища смертність на дорогах серед усіх країн Європи: веб-сайт. URL: <https://www.slovodilo.ua/2017/05/04/infografika/suspilstvo/statystyka-dtp-ukrayini-najvyshha-smertnist-dorohax-sered-usix-krayin-yevropy>.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики. 2003. 384 с.
3. Михайлов Р.І. Забезпечення адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху в сучасних умовах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Київ, 2011. 21 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
5. Гольц А. Н. Західноєвропейське регулювання адміністративних правопорушень. *Європейське право*. 2004. 119 с. № 3. С. 26.
6. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху : монографія / Ю.С. Коллер, А. О. Собакарь. К. : «МП Леся», 2015. 204 с.
7. Безопасность на автомобильном транспорте. Доклад Питера Крауза – руководителя департамента Международного союза автомобильного транспорта : веб-сайт. URL: <http://www.iru-earp.org/iru-moscow/2004/12/forum/pk.htm>
8. Постанова Верховного Суду від 29.04.2020 р. у справі № 161/5372/17.
9. Як карають за перевищення швидкості в Україні та країнах Європи : веб-сайт. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/ukrayini-ta-krayinah-yevropy/>
10. Фінські штрафи за перевищення швидкості : веб-сайт. URL: <https://www.drive2.ru/b/1725435/>